

ISSN (Print): 2304-5809
ISSN (Online): 2313-2167

Науковий журнал
«МОЛОДИЙ ВЧЕНИЙ»

№ 11 (38) листопад, 2016 р.

Члени редакційної колегії журналу:

Arkadiusz Adamczyk – professor, dr hab. in humanities (Poland)
Janusz Wielki – professor, dr hab. in economics, engineer (Poland)
Inessa Sytnik – professor, dr hab. in economics (Poland)
Базалій Валерій Васильович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Балашова Галина Станіславівна – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Вікторова Інна Анатоліївна – доктор медичних наук (Росія)
Глуценко Олеся Анатоліївна – доктор філологічних наук (Росія)
Гриценко Дмитро Сергійович – кандидат технічних наук (Україна)
Дмитрієв Олександр Миколайович – кандидат історичних наук (Україна)
Змерзлий Борис Володимирович – доктор історичних наук (Україна)
Іртищева Інна Олександрівна – доктор економічних наук (Україна)
Коковіхін Сергій Васильович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Лавриненко Юрій Олександрович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Лебедева Надія Анатоліївна – доктор філософії в галузі культурології (Україна)
Марусенко Ірина Михайлівна – доктор медичних наук (Росія)
Морозенко Дмитро Володимирович – доктор ветеринарних наук (Україна)
Наумкіна Світлана Михайлівна – доктор політичних наук (Україна)
Нетюхайло Лілія Григорівна – доктор медичних наук (Україна)
Пекліна Галина Петрівна – доктор медичних наук (Україна)
Писаренко Павло Володимирович – доктор сільськогосподарських наук (Україна)
Романенкова Юлія Вікторівна – доктор мистецтвознавства (Україна)
Севостьянова Наталія Іларіонівна – кандидат юридичних наук (Україна)
Стратонов Василь Миколайович – доктор юридичних наук (Україна)
Шаванов Сергій Валентинович – кандидат психологічних наук (Україна)
Шайко-Шайковський Олександр Геннадійович – доктор технічних наук (Україна)
Шапошников Костянтин Сергійович – доктор економічних наук (Україна)
Шапошникова Ірина Василівна – доктор соціологічних наук (Україна)
Швецова Вікторія Михайлівна – кандидат філологічних наук (Росія)
Шпель Юрій Олександрович – доктор філологічних наук (Україна)
Шерман Михайло Ісаакович – доктор педагогічних наук (Україна)
Шипота Галина Євгенівна – кандидат педагогічних наук (Україна)
Яковлев Денис Вікторович – доктор політичних наук (Україна)
Яригіна Ірина Зотовна – доктор економічних наук (Росія)

Повний бібліографічний опис всіх статей журналу представлено у:
Національній бібліотеці України імені В.В. Вернадського,
Науковій електронній бібліотеці Elibrary.ru, Polish Scholarly Bibliography

Журнал включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз:
РИНЦ, ScholarGoogle, OAJI, CiteFactor, Research Bible, Index Copernicus.
Index Copernicus (IC™ Value): 4.11 (2013)
Index Copernicus (IC™ Value): 5.77 (2014)
Index Copernicus (IC™ Value): 43.69 (2015)

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 18987-7777Р від 05.06.2012 р.,
видане Державною реєстраційною службою України.

Обкладинка журналу присвячена Всесвітньому дню привітань, який відзначається щорічно. Саме 21 листопада 1973 року два брати-американці Майкл і Браїен Маккомак відправили листи з добрими вітаннями у всі кінці світу. Ці дії були необхідні як знак протесту проти посилення міжнародної напруженості. Вони нікому не нав'язували своїх ідей, а тільки просили адресата привітати ще кого-небудь. Ця ідея була підтримана у понад 180 країнах. І хоча у кожного народу є свої, історично сформовані, звичайні вітати один одного, але міжнаціональний етикет, по суті, однаковий – при зустрічі люди бажать один одному добра та здоров'я, благополуччя та успіхів у справах. Головна мета свята – звернути увагу широкої громадськості на важливість особистого спілкування для збереження миру. Адже тільки за допомогою доброго спілкування можна вирішити практично будь-які конфлікти.

Відповідальність за зміст, добір та викладення фактів у статтях несуть автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. Матеріали публікуються в авторській редакції. Передрукування матеріалів, опублікованих в журналі, дозволено тільки зі згоди автора та редакції журналу.

ЗМІСТ**ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ**

Бончук Н.В. Психологічні аспекти толерантності старших підлітків.....	361
Вовченко О.А. Психолого-педагогічний вплив корекційно-розвиткових занять на становлення та формування життєвих компетентностей дітей з порушеннями слуху	367
Ларін Д.І. Методологічна криза кінця XIX століття та її значення у становленні нової психологічної парадигми.....	371
Лобода А.В. Досвід прийняття і творення підлітками добрих учинків	375
Моїсєєнко К.О. Аналіз ціннісних аспектів розвитку особистісно-професійного потенціалу під час навчання у ВНЗ.....	378
Пелюстка М.И. Психосоматическая методика «Замок».....	382
Ралко А.І. Пілотажне дослідження ключових якостей аудитора.....	386
Сердюк Н.І. Особливості впровадження соціально-психологічного тренінгу «вчимося бути привабливими».....	390
Ставицький О.О., Сищук А.С. Професійне самовизначення інвалідизованої особи.....	394
Федан О.В. Теоретичний аспект поняття «автентичність» у філософських та психологічних науках.....	397
Яновська Т.А. Особливості становлення ідентичності у підлітковому віці.....	401

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Барсук С.А. Навчання діалогічного мовлення курсантів – майбутніх судноводіїв через взаємодію в професійно-орієнтованих ситуаціях.....	405
Бірецька Л.С. Особливості формування англомовної лексичної компетентності майбутніх лікарів у професійно орієнтованому читанні.....	410
Бісмак О.В. Система професійної підготовки фізичних терапевтів в Ізраїлі.....	415

Вайнтрауб М.А. Педагогічні умови впровадження проектних технологій у вищих навчальних закладах на прикладі викладання курсу «Методи технічної творчості»	419
Візір В.А., Буряк В.В., Заїка І.В. Сучасний стан підготовки лікаря-кардіолога: проблеми та перспективи.....	423
Дика Н.М., Огарь Ю.В. Реалізація когнітивно-комунікативного підходу до навчання синтаксису в профільній школі: від думки до тексту.....	426
Єрмаков С.В., Семенишена Р.В. Методи та прийоми організації ефективного засвоєння навчального матеріалу в процесі викладання лекцій.....	432
Іванюк Г.І., Антипін Є.Б. Адаптація ідей наступності трудового виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку у педагогічній думці та практиці радянської доби (1919-1928).....	436
Іванюк Г.І., Чеснова М.Є. Педагогічні ситуації як засіб патріотичного виховання учнів початкової школи.....	441
Кравченко В.М. Мультимедійні технології в контексті модернізації професійної підготовки викладачів вищої школи.....	446
Лебідь О.В. Стратегічне планування в контексті стратегічного управління загальноосвітнім навчальним закладом.....	450
Мельник Н.І. Концепція дослідження професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи: стратегічний аспект.....	454
Мельник О.С. Підготовка фахівців комп'ютерних спеціальностей з урахуванням євроінтеграційних процесів.....	460
Ніколенко А.М. Стан соціальної довіри у молодіжному середовищі загальноосвітнього навчального закладу.....	465
Овчаренко В.Ю. Робочий зошит як компонент навчально-методичного комплексу вивчення хімічних дисциплін.....	470
Осадча Н.В. Експериментальна перевірка ефективності методики формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні на уроках країнознавства.....	475

Преснер Р.Б. Моделі іншомовної підготовки дорослих.....	482	Сусловець С.О. Застосування інтерактивних методів навчання говоріння при викладанні професійно спрямованої англійської мови студентам-медикам.....	512
Рожков Ю.Г. Концепція формування фахової компетентності у студентів аграрних ВНЗ.....	486	Трофаїла Н.Д. Етапи професійної підготовки майбутніх вихователів у процесі емоційного розвитку дітей дошкільного віку.....	517
Рудницька-Юрійчук І.Р. Теоретичні засади організації педагогічного процесу в дошкільних установах зарубіжних українців у США та Канаді.....	490	Фінчук Г.В., Палій В.П. Психолого-педагогічні особливості проблеми сімейного виховання в зарубіжжі.....	521
Рябокоть А.В., Пліско В.І. Ефективність використання тренінгових методів навчання під час вивчення дисципліни «основи здоров'я».....	493	Хмелевська А.П., Таран О.Б. Люблю людей, які навчають!.....	525
Самохвал О.О. Теоретичні основи змісту професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі у ВНЗ України.....	497	Шевченко М.Ю., Удич В.С. Особливості організації індивідуальної роботи з іноземної мови для здобувачів вищої освіти педагогічних ВНЗ.....	529
Синишин А.О. Вплив державної освітньої політики на розвиток художньо-промислової освіти Галичини (друга половина XIX – початок XX століття).....	501	Шиліна А.Г. Використання ресурсів мережі Інтернет у рамках інтерактивного навчання на заняттях з англійської мови у немовних ВНЗ	532
Сич Р.В. Обґрунтування педагогічних умов формування умінь з особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників.....	506	Шундель Т.А. Развитие письменной иноязычной компетенции студентов неязыковых специальностей при помощи переводческой деятельности.....	536

CONTENTS

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

Bonchuk N.V. The psychological aspects of the older teenagers' tolerance.....	361
Vovchenko O.A. Psycho-pedagogical influence correctional and developmental studies on the development and formation of vital competencies of children with hearing impairment.....	367
Larin D.I. Methodological crisis of the late XIX century and its importance in establishing a new psychological paradigm.....	371
Loboda A.V. Experience making and creation of good teenagers.....	375
Moisieienko K.A. Analysis of the value aspects of development of personal and professional potential during time in college.....	378
Pelyustka M.I. Psychosomatic method «Castle».....	382
Ralko A.I. Pilot research of main qualities of auditor.....	386
Serdyuk N.I. Features of introduction of social-psychological training «Learning to be an attractive».....	390
Stavitskyi O.A., Syschuk L.S. Professional self-determination disabled.....	394
Fedan E.V. Theoretical aspects concept «authenticity» in the philosophical and psychological sciences.....	397
Yanovskaya T.A. Peculiarities of formation of identity in adolescence.....	401

PEDAGOGICAL SCIENCES

Barsuk S.L. Teaching English to future navigators through interaction while simulating professional activities.....	405
Biretska L.S. Peculiarities of forming foreign language competence in future doctors in professionally oriented reading.....	410
Bismak O.V. The training system of physical therapists in Israel.....	415
Weintraub M.A. Pedagogical conditions of project technology in higher education for example teaching the course «Methods of technical creativity»	419

Vizir V.A., Buriak V.V., Zaika I.V. Current status of cardiologist training: problems and perspectives.....	423
Dyka N.M., Ohar Y.V. Implementation of cognitive and communicative approach to the study of syntax in profile school: from thoughts to the text.....	426
Ermakov S.V., Semenishena R.V. Methods and receptions of effective mastering of a teaching material during lectures.....	432
Ivaniuk H.I., Antypin Ye.B. Adapting ideas of continuity in labor education of preschool and primary school age children in educational thought and practice of the Soviet era (1919-1928).....	436
Ivaniuk H.I., Chesnova M.Y. Pedagogical situation as agent patriotic education of primary school pupils.....	441
Kravchenko V.N. The multimedia technologies in the context of modernization of professional training of teachers in higher education.....	446
Lebed O.V. Strategic planning in the context of strategic management of general educational institution.....	450
Melnyk N.I. Conception of the preschool teachers training in Western Europe investigation: aspect of strategy.....	454
Melnyk O.S. Training specialists with computer specialty European integration process.....	460
Nikolenko L.N. State of social confidence among young people in general education institution.....	465
Ovcharenko V.Yu. Workbook as a component of educational complex study chemical disciplines.....	470
Osadcha N.V. Experimental verification of the methodology of forming socio-cultural competence to high school students while teaching them reading at the lessons of culture study.....	475
Presner R.B. The model of foreign language teaching of adults.....	482
Rozhkov Yu.G. Conception of development of professional competence in students of agricultural universities.....	486

Rudnytska-Yuriychuk I.R. Theoretical basis of educational process in preschool of foreign Ukrainians in the USA and Canada.....490	Trofaïla N.D. The stages of professional training of preschool teachers to work with preschool children in the emotional development..... 517
Riabokon L.V., Plisko V.I. Efficiency training methods in the study of discipline «health basics».....493	Finchuk H.V., Paliï V.P. Psychological and pedagogical peculiarities of the problem of family education abroad..... 521
Samohval O.O. Theoretical basis of vocational training of future specialists in tourism in higher education institutions of Ukraine.....497	Khmelevska L.P., Taran O.B. I like people who teach!.....525
Synyshyn L.O. Effect of state educational policy on development of art and industrial education of Galicia (second half of the XIX – early XX century).....501	Shevchenko M.Yu., Udych V.S. The peculiarities of the organization of the foreign languages self study work of students of higher educational pedagogical establishments 529
Sych R.V. Background pedagogical conditions of formation personal security skills of future officers, border guards..... 506	Shylina A.G. Use of internet resources in the process of interactive education while teaching English in non-linguistic higher educational establishments..... 532
Suslovets S.O. Application of interactive teaching speaking within the course «English for special purposes» to medical students.....512	Shundel T.A. The development of writing foreign competence of the students of nonlanguage specialties with the help of translation..... 536

УДК [373+373.2]:37.013 «1919/1928»

АДАПТАЦІЯ ІДЕЙ НАСТУПНОСТІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ ТА ПРАКТИЦІ РАДЯНСЬКОЇ ДОБИ (1919-1928)

Іванюк Г.І., Антипін Є.Б.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті подано результати історико-педагогічної розвідки щодо розвитку ідей наступності трудового виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в хронологічних межах становлення радянської системи освіти (1919-1928). Означений період, в контексті проблеми, характеризується адаптацією ідей, випрацьованих педагогами в попередні періоди розвитку освіти України, до радянської системи освіти. Розбудова соціального виховання в Українській Соціалістичній Радянській Республіці визначила особливі умови розвитку дошкільної та початкової освіти на відміну від організації цих ланок освіти в РСФРР. Соціально-економічні умови що склалися в Україні в першій половині 20-х років ХХ століття зумовили часті зміни мети виховання. Однак їх осердям була соціально-класова та ідеологічна спрямованість трудового виховання дошкільників та молодших школярів. Це дослідження має на меті розкриття особливостей організаційно-практичних надбань українських педагогів щодо означеної проблеми в окреслених хронологічних межах.

Ключові слова: наступність, трудове виховання, діти дошкільного та молодшого шкільного віку, дитячий садок, початкова школа, соціальне виховання, Єдина трудова школа, радянська освіта.

Постановка проблеми. Інтеграція системи освіти України до Європейського освітнього простору актуалізує проблему вивчення педагогічних здобутків попередніх періодів із метою вироблення продуктивних ідей реформування сучасної системи дошкільної та початкової освіти. Звернення до проблеми наступності трудового виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку викликано суперечністю між вимогами суспільства до забезпечення єдності дошкільної та початкової освіти та невірності цієї проблеми в сучасній освітній теорії та практиці. Розвиток дитини в дошкільному та молодшому шкільному віці закладає фундамент на все подальше життя людини, тому єдність виховних та навчальних впливів на перших двох рівнях освіти є вагомим чинником для сталого розвитку особистості.

Українська педагогічна думка є скарбницею ідей, що не втратили актуальності в наші дні. Тому історико-педагогічні пошуки особливостей розвитку ідей наступності трудового виховання дошкільників і молодших школярів є на часі й мають як теоретичну, так і практичну значущість. Історико-педагогічне дослідження має специфічні особливості. Сутність їх полягає у вивченні педагогічного явища в його часовому вимірі. Тож маємо враховувати особливості прояву конкретного педагогічного явища в хронологічних відтинках різних періодів розвитку українського шкільництва. Означений нами період характеризуємо як становлення та розвиток дошкільного виховання дітей і початкової школи в радянську добу; хронологію розвідки окреслюємо 1919-1928 роками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті означеної площини дослідження вагомими для нас є вивчення адаптації шкільної освіти в умовах соціальних трансформацій 1924-1929 років (Іванюк Г.І.); реалізації діяльнісного підходу до навчання і виховання дітей дошкільного віку в першу третину ХХ століття (Іванюк Г.І., Січкач А.Д.); наступності у навчанні та вихованні дітей дошкільного та молодшого

шкільного віку в кінці ХІХ – першій третині ХХ століття (Антипін Є.Б.) [2; 4; 5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зауважимо, що в цьому відтинку історії в педагогічній практиці простежуємо явище адаптації в радянську школу ідей трудового виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, що склалися в попередні періоди (імперську добу (1890-ті – 1917), добу Української Демократичної Революції (1917-1919)). Студіювання сторінок історії цих періодів має як наукову так і практичну значущість.

Мета нашої розвідки – висвітлити особливості організаційно-практичних надбань українських педагогів на етапі адаптації ідей наступності трудового виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку до радянської системи освіти.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що процес адаптації ідей наступності трудового виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в радянській системі освіти відбувався здебільшого на основі тих, що були випрацьовані в попередні періоди розвитку освіти в Україні. Зокрема вагомий вплив на становлення наступності на етапі адаптації мали ідеї, що пройшли наскрізно через роки періоду актуалізації (1890-1917) та пошуків організаційного забезпечення (1917-1919) наступності в трудовому вихованні. Серед цих ідей виділяємо: ідею створення спільної освітньої інституції для дошкільників та учнів початкових шкіл яка було запропонована Т. Лубенцем і активно впроваджувалася С. Русовою; ідея виховуючого значення трудового навчання, обґрунтована теоретиками та практиками освіти такими як В. Фармаковський, А. Вержбицький, Я. Чепіга; ідея єдиного освітнього простору для навчання і виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку випрацьована Т. Лубенцем, С. Русовою, О. Музиченко. Ці ідеї отримали розвиток в попередні періоди та пристосовувалися до освітніх цілей радянської доби [2].

Розвиток означеної вище проблеми розглядаємо у контексті становлення дошкільного ви-

ховання та початкової школи в радянську добу (1919-1928) визначаємо як етап адаптації ідей наступності трудового виховання попередніх періодів у радянській системі освіти в Україні. Ми свідомі того, що поступ радянської влади характеризувався соціально-економічними запитами суспільства до виховання й навчання дітей дошкільного віку та молодших школярів. Цей етап перш за все характеризується появою унормованого в документах про освіту поняття наступності. В Звіті Київського губерніяльного підвідділу дошкільного виховання наступність визначається як принцип, метод і зміст у системі навчання і виховання дітей у дошкільних закладах і початковій школі [13]. У перші роки поступу радянської влади на території України (1919) Радою Народних Комісарів Української Робітничо-Селянської Республіки було прийнято рішення про надання Народному Комісаріату Освіти права виховання всіх дітей від народження до 18 років [12]. Варто зауважити, що в інструкціях, розроблених різними відділами Наркомосу, для таких закладів як: дитячий садок, дитячий майданчик-клуб, літня дитяча колонія, а також в пояснюючих записках до організації роботи в початкових школах було зазначено, що заклади для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку організовуються на засадах наступності, плановості тісного зв'язку між собою [14]. Ідеї побудови Єдиної школи в Україні вибудовувалися під впливом тих, що були поширені в РСФРР, відтак в документах про Єдину трудову школу України за 1919-1920 роки знаходиться Положення про Єдину Трудову школу Української Соціалістичної Радянської Республіки, що фактично є віддзеркаленням російської Декларації про Єдину школу. За цим документом школа ділилася на два ступені: 1-й для дітей від 7 до 13 років, і другий для дітей від 14 до 17 років. До проекту Єдиної школи входив дитячий садок для дітей віком від 5 до 7 років [18].

Як з'ясовано, у руслах цих процесів відбувався пошук ідей організації виховання й навчання дітей відповідно до соціально-економічних умов УСРР. У документах, що наведені вище, віднаходимо «Основи будівництва вільної єдиної трудової соціальної школи на Україні». У цьому документі простежуємо намагання більшовиків українського «взірця» вибудувати соціальну систему освіти з урахуванням нових політико-ідеологічних реалій, а саме, важливість перетворення всіх освітніх закладів від дитячого садка до університету в єдиний організм, що зможе підготувати всіх хто родився людиною й виховати поважне ставлення до всього людського [17]. На перший план в розвитку освіти виходять ідеї соціального виховання, відтак метою трудового виховання визначається формування трудового соціуму і розвитку особистості свідомого громадянина-працівника [6]. У «Поряднику по соціальному вихованню Ценсоцвиху НКО УСРР» ці ідеї знаходять відображення в меті соціального виховання Української Соціалістичної Радянської Республіки, а саме: виховання нової людини, людини комуніста, гармонійно-розвиненої людської особи, яка чуває себе зв'язаною з трудовим комуністичним суспільством і здатна свідомо жити в цьому суспільстві та працювати

здля нього [7]. Реалізація соціального виховання відносилася до функцій дитячого будинку, що мав постати у процесі розвитку дитячого сада і продовженням на його основі «шкільної» освіти. Така ідея була випрацювана на нараді робітників дошкільного виховання 6-7 травня 1921 року, що відбулась у місті Харків. З урахуванням можливостей того часу Відділ соціального Виховання Української Соціалістичної Радянської Республіки визнав за мінімум шкільної реформи перетворення усіх типів шкіл, що існували, – на семирічну школу-клуб. Новий тип школи у співпраці з дитячим садком мали складати тимчасову систему освіти, що найбільше відповідали вимогам «переходового» періоду [11]. Соціально-економічні перетворення цього періоду сприяли розширенню мережі дошкільних навчальних закладів та урізноманітненню їх типів, а саме: яслі для дітей від 3-х років; дитячі комуни і хати для дітей від 3-х років до 18-ти років; дитячі садки для дітей дошкільного віку; дитячі захистки для дітей робітників; дитячі майдани; літні шкільні колонії для дітей шкільного віку; дитячі клуби для дітей шкільного віку [12].

Значущість ідей трудового виховання в радянській системі освіти підтверджується змістом підготовки педагогів, а саме розподілом навчальних годин на тримісячних курсах-семінарі для підготовки працівників із дошкільного виховання. У наведеній вище програмі підготовки працівників освіти майже третину часу відводилось на вивчення предметів, що були визначальні для трудового виховання. Зокрема, на рукоділництво та ручну працю – відводилося 60 годин; малювання, ліплення – 60 годин [19].

Ідеї розвитку Єдиної трудової школи на території Української Соціалістичної Радянської Республіки (1921) набувають іншої форми, від реалізованих у Російській Соціалістичній Федеративній Радянській Республіці. Єдина трудова школа УСРР в 20-ті роки ХХ століття розвивалася на основних засадах Декларації про соціальне виховання УСРР (1921) [22]. Відповідно до нових умов зміст трудового виховання вибудовується як такий, що відповідно суспільних потреб та набував характеру суспільно-корисної праці дітей. Елементи наступності у трудовому вихованні виокремлено в змісті програм для дошкільних закладів та початкової школи. Як засвідчують архівні джерела в програмі занять у Будинках дитини (форма соціального виховання, що охоплює дітей від 3 до 15 років – Є.А.) зазначено, що в основу занять покладається трудове виховання, що виробляє дух громадськості, самодіяльність, моральність, і сильну волю. Зміст програми ручної праці включав такі види трудової діяльності: столярні роботи; плетіння кошиків; гончарні; з паперу; городні та садові; малювання та ліпка [15]. За документами про освіту того часу, трудові процеси в школі 1-ї ступені мали на меті сприяти всебічному вивченню навколишньої природи і соціального середовища, відповідно до соціальних запитів дитини і росту її фізичних і духовних сил. Належна увага приділялася завданням розвитку здібностей естетичного сприйняття в галузях мистецтва і природи. Насамперед засобом праці дітям прививалися навички організованої колективної трудової діяльності та громадської дисци-

пліни. Для досягнення вказаних цілей і завдань найбільш педагогічно цінними в школі 1-го ступеню вважалися такі види трудових процесів: малювання і ліплення; роботи з картоном і папером; деревом; гончарні; в шкільному саду і на горді; по шкільному господарству (догляд за рослинами і тваринами, виготовлення простих посібників, приготування їжі, прибирання [16]. Про різноманітність змісту і форм трудового виховання свідчить і перелік предметів. До нього входили ті, що були традиційні й доповнювалися переліком у який віднесено: інструменти переплетні, столярні, слюсарні, ковальські (всі інструменти легкого типу для роботи в школах); наборами інструментів для вироблення чоботів в школах I-II ступенів; інструментами сільськогосподарськими [21]. Трудове виховання стає головним чинником соціального виховання. В програмі місячних курсів з соціального виховання для членів жіночих відділів та комсомольських ланок, у зв'язку з прийдедшим літнім триместром, зазначено вивчення трудового методу соціального виховання як методу організації всього дитячого життя, а не викладання окремих предметів по «трудоному» методу [20]. Малося на увазі, що організація життя дитячого колективу мала відбуватися на основі законів існування трудових колективів. Як у педагогічній теорії так і в практиці освіти сприймали цю тезу за споріднену до «активних форм і методів» виховання і навчання.

В Єдиному плані освітніх занять в установах соціального виховання дітей в УСРР (1921) зазначалося, що кожна дитяча установа має бути насамперед виховною. Навчання розглядається як один з компонентів педагогічного процесу, що ґрунтувався на організованій дитячій праці. Незважаючи на те, що допускалися й інші методи, – загальний метод мав бути єдиним, а саме трудовий метод організації дитячого колективу [7]. Розвиток ідей наступності трудового виховання зумовлювався соціально-економічними вимогами, у виданні «Керівництво з соціального виховання» за 1924 рік мету загальної організації дитинства подано як мету соціального виховання: підготовка нових кадрів, борців за комунізм. Сутність мети виховання полягала у відступі від тієї, що була окреслена в попередній період (розвиток особистості), а у вихованні певних «норм поведінки робітничо-селянського колективу». Така мета визначена міжнародним і внутрішнім становищем СРСР і визначенням пролетаріату керівним класом з комуністичною партією на чолі [10]. Тенденція розвитку класово орієнтованих організаційних ідей простежується і у 4-му виданні «Порадника по соціальному вихованню» за 1925 рік. В ньому чітко простежується ідея наступності трудового виховання в її організаційно-керівничому аспекті. Так в «Єдиному навчально-виховному плані соціального виховання» в розділі «Праця з дітьми дошкільного віку було зазначено, що дитячий садок має об'єднати дітей в маленькій комуні, що спільно працює, грається, знайомиться з явищами життя й невинно виявляє себе в різних рухах і діяльності. Він може перебувати окремо від школи, або в помешканні школи, але і в тому, і в тому випадках керівники дитячого садка повинні підтримувати тісний контакт із школою, до якої планувався перехід дітей. Варто зауважити, що

представник дитячого садка входив до складу педагогічної ради школи, а представник школи – до складу педагогічної ради садка. У планах роботи значне місце відводилося взаємодії дитячого садка і школи. Робота школи і садка спрямовувалася на організацію постійного єднання дітей поміж собою. До переліку форм, трудової діяльності, що були поширені як у дитячому садку так і в школі варто виділити такі: відвідування свят, допомога старших дітей меншим (роботи в садку, шиття речей для маленьких), менших дітей старшим (прикрашання помешкань). На організаційно-методичному рівні основним засобом фізичного виховання визначено ручну працю. Для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку праця, як і інші заняття, розглядалася як засіб для вироблення певних навичок та рефлексів [8].

За результатами історико-педагогічної студії з'ясовано, що в другій половині 20-х років ХХ століття наступність у трудовому вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку залишалася поза увагою організаторів освіти. Пошук шляхів розвитку радянської системи освіти привів до розриву наступності у змісті трудового виховання дітей і спричинив розрив із цих проблем у програмах дошкільних закладів та початкової школи. Причина полягала в тому, що програми шкіл побудувалися за «комплексовою» системою, педагогічний процес будувався довкола вивчення трудової діяльності людей. У програмах, виданих 1925 року, приділялася увага й узагальнення засвоєної дітьми технічної грамоти (читання та письмо) та відомостей з різних галузей наукового знання (фізика, хімія, математика, біологія) (1925) [8].

Аналіз архівних джерел (нормативно-правових актів про освіту) та педагогічної думки представленої в різних джерелах дає можливість стверджувати, що 1924–1925 роки були переламним моментом на етапі адаптації ідей наступності трудового виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку до радянської системи освіти. Про це свідчить критичне скорочення кількості дошкільних закладів, та пошуки шляхів планування та організації освітнього процесу в початковій школі на основі комплексової системи у поєднанні з так званими «формальними знаннями». Щодо закладів для дітей дошкільного віку то в 1925 році їх кількість зменшилась до 142 з 830 у 1921 році [23]. Це вимагало від педагогічної теорії та практики нових форм розвитку ідей дошкільного виховання та підготовки кадрів. Все це було закладено в операційному плані відділу Соціального виховання НКО УСРР на 1925/26 рік. Так у розділі «Науково педагогічна праця» знаходимо: форми, методи й зміст праці в дошкільних установах; поради соціального виховання (грунтова переробка) [1].

Результатом пошуків педагогічної теорії і практики стали надруковані з різницею в один рік «Порадники з матеріалами програм для школи» (1927) і для дошкільного закладу (1928). «Порадник по соціальному вихованню», що виданий в 1927 році, суттєво відрізнявся від попередніх саме в організаційно-плановій своїй частині. Тобто не змінюючи змісту, автори цього порадики (а також програм для першого ступеню школи) пропонували нове розміщення матеріалу в програми

відповідно до нового способу розподілу часу на триместри. Також змінилось технічне оформлення комплексових тем і усунуто «зайву» нагромадженість дидактичного матеріалу. Важливим елементом цього документу стало уточнення та деталізація програм формального мінімуму з окремих галузей знань [9].

Як з'ясовано, видання «Дошкільне виховання: матеріали до порадики» 1928 року було довгоочікуваним для педагогів-практиків зібраним матеріалом із дошкільного виховання, що містило форми планування та обліку роботи, а також визначені зміст та обсяг дидактичного матеріалу (проект програми з дошкільного виховання). За цією програмою мета виховання визначалися як: вироблення певних форм соціальної поведінки шляхом пристосування дитячого організму до виконання соціальних функцій. Відповідно до оновленої мети програма складалася з таких розділів: навички (життєво-необхідні; соціально-корисні); орієнтації в оточенні (прості; складні); розвиток мови (усної; графічної). Кожен розділ ділиться на підтеми що по різному пророблюються в різних вікових групах дитячого садка [3].

Завершення висвітлення поданого в нашій розвідці етапу адаптації ідей наступності трудового виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в радянську добу (1919-1928), характеризується поверненням до ідеї, що була проголошена на початку функціонування радянської системи освіти, але не набула широкого вивчення та поширення в перші роки її існування. Це ідея політехнізації освіти, що поступово набуває впливу на початкову та дошкільну освіту. Огляд тогочасної педагогічної думки підтверджує ідею щодо становлення політехнізації початкових ланок освіти. Низка статей, надрукованих в журналах «Путь просвещения», «Радянська освіта», актуалізують ідеї політехнізації. В статті Я. Ряппо «Проблема виховання і освіти в Радянській державі» (1922) чітко визначена потреба у «вузких» спеціалістах, техниках, майстрах, що здатні до розвитку техніки в різних галузях виробництва [25].

Утвердження комплексного навчання у школі було результатом становлення і розвитку політехнізації освіти, адже об'єктами вивчення для всіх комплексів стають промислові та сільськогосподарські об'єкти. Нормативне утвердження політехнізму для подальшого розвитку освіти засвідчили тези Українського Державного Інституту Гігієни в яких подано робочий план на 1928/29 рік. У цьому документі проголошено політехнізм, як основу сучасного виховання в усіх без винятку виховальних закладах, а його метою формування в дітей володіння трудовими навичками. Пропонувалось побудувати програму введення політехнізму в школи на основі таких класифікацій: різні класи праці (м'язові, м'язово-інструментальні, машинні); різні класи матеріалів (слабкого опору, середнього опору, сильного опору); різні види організації праці (ремісничий, мануфактурний, індустріальний); з урахуванням градації віку (дитячий період, підлітковий) [24].

Це певним чином стало поштовхом до пошуків нових шляхів організації освіти як у педагогічній думці так і в практиці, що детальніше розкривається в матеріалах, що презентують функціонування радянської системи освіти наступних років.

Висновки і пропозиції. Узагальнюючи викладені попередньо думки, можемо вказати на унікальність ідей наступності в трудовому вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в окреслених хронологічних межах. Пошуки ефективних механізмів розвитку особистості й колективу з метою побудови майбутнього соціалістичного суспільства створили соціально-педагогічні умови для вибудовування перспективних для сьогодення ідей наступності дошкільного навчального закладу і початкової школи.

Зазначимо, що в контексті означеної проблеми в хронологічних межах 1919-1928 років перспективними можуть бути дослідження практичної підготовки майбутніх працівників дошкільної та початкової освіти. Заслуговує на увагу також унесок окремих педагогів-практиків у розвиток ідей наступності трудового виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Список літератури:

1. А. Г-ій Новий шкільний рік та завдання в галузі соціального виховання / Г-ій А. // Шлях освіти. – 1925. – № 10. – С. 194–201.
2. Антипін Євген Борисович Наступність у вихованні й навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в історико-педагогічному контексті кінця XIX – початку XX століття / Антипін Є.Б. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 10 (54). – С. 223–230. – ISSN 2312-5993.
3. Дошкільне виховання. Матеріали до порадики. – Вип. 1. – ДВУ. – 1928. – 123 с.
4. Іванюк Ганна Іванівна Шляхи адаптації сільської школи до соціальних трансформацій українського села (1924–1929 рр.) / Іванюк Г.І. // Проблемы современного педагогического образования Серия: Педагогика и психология. – 2015. – № 47. – С. 91–98. – ISSN 2311-1305.
5. Іванюк Ганна Іванівна Січкарь Алла Дмитрівна Діяльнісний підхід до навчання й виховання дітей дошкільного віку в історико-педагогічному контексті XX століття / Іванюк Г.І., Січкарь А.Д. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 2. – С. 119–130. – ISSN 2312-5993.
6. Кодекс законів о народном просвещении У.С.С.Р. – 1922. – Харьков. – Народный комиссариат просвещения УССР. – 767 с.
7. Порадник по соціальному вихованню / Ценсоцвих наркомосвіти УСРР. – Х.: Всеукраїнське державне видавництво. – 1921. – 134 с.
8. Порадник по соціальному вихованню. – 4-е вид. перер. – ДВУ. – 1925.
9. Порадник соціального виховання. – Х. – 1927. – С. 152.
10. Руководство по социальному воспитанию. – ГИУ. – 1924, изд. 4. – 311 с.
11. Соціальне виховання дітей в УСРР // Вісник Народного Комісаріату Освіти УСРР. – 1920. – № 2–5. – С. 8–16.
12. Центральний державний архів вищих органів влади України (ЦДАВОУ) Ф. 166, Оп. 1, Спр. 160, Арк. 120.
13. ЦДАВОУ ф. 166, Оп. 1, спр. 199 арк. 450б-460б.
14. ЦДАВОУ Ф. 166, Оп. 1, Спр. 199, Арк. 2–5; Арк. 15–16; Арк. 24–26; Арк. 33–41; Арк. 43–43зв.; Арк. 45зв.–46зв.

15. ЦДАВОУ Ф. 166, Оп. 1, Спр. 199, Арк. 65.
16. ЦДАВОУ Ф. 166, Оп. 1, Спр. 202, Арк. 5.
17. ЦДАВОУ Ф. 166, Оп. 1, Спр. 383, Арк. 67–69.
18. ЦДАВОУ Ф. 166, Оп. 1, Спр. 383, Арк. 87–91.
19. ЦДАВОУ Ф. 166, Оп. 2, Спр. 282, Арк. 2.
20. ЦДАВОУ Ф. 166, Оп. 2, Спр. 539, Арк. 30.
21. ЦДАВОУ Ф. 166, Оп. 2, Спр. 7, Арк. 19–19зв.
22. ЦДАВОУ Ф. 166, Оп. 2, Спр. 7, Арк. 34–37зв.
23. ЦДАВОУ Ф. 166, Оп. 6, Т. 1, Спр. 281, Арк. 5–6.
24. ЦДАВОУ Ф. 166, Оп. 8, Спр. 534.
25. Ряппо Я. Проблема воспитания и образования в Советском государстве / Ряппо Я. // Путь просвещения. – 1922. – № 4. – С. 1–17.

Иванюк А.И., Антипин Е.Б.

Киевский университет имени Бориса Гринченко

АДАПТАЦИЯ ИДЕЙ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ ТРУДОВОГО ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО И МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ СОВЕТСКОГО ПЕРИОДА (1919-1928)

Аннотация

В статье представлены результаты историко-педагогических поисков развития идей преемственности трудового воспитания детей дошкольного и младшего школьного возраста в хронологических границах становления советской системы образования (1919-1928). Представленный период в контексте проблемы, характеризуется адаптацией идей, выработанных педагогами в предшествующие периоды развития образования Украины, к советской системе образования. Развитие социального воспитания в Украинской Социалистической Советской Республике определили особые условия развития дошкольного и начального образования в сравнении с организации этих ступеней образования в РСФСР. Социально-экономические условия которые сложились в Украине в первой половине 20-х годов XX столетия определили частые изменения цели воспитания. Однако их сердцевиной была социально-классовая и идеологическая направленность трудового воспитания дошкольников и младших школьников. Это исследование имеет целью раскрытие особенностей организационно-практических достижений украинских педагогов в контексте представленной проблемы в указанных хронологических рамках.

Ключевые слова: преемственность, трудовое воспитание, дети дошкольного и младшего школьного возраста, детский сад, начальная школа, социальное воспитание, Единая трудовая школа, советское образование.

Ivaniuk H.I., Antypin Ye.B.

Borys Grinchenko Kyiv University

ADAPTING IDEAS OF CONTINUITY IN LABOR EDUCATION OF PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL AGE CHILDREN IN EDUCATIONAL THOUGHT AND PRACTICE OF THE SOVIET ERA (1919-1928)

Summary

The article presents the results of historical and educational exploration regarding to ideas of continuity in labor education of preschool and primary school age children in chronological limits of formation of the Soviet system of education (1919-1928). Described period, in the context of the problem, characterized by adapting ideas, that were developed by teachers in previous periods, to the Soviet education system. The development of social education in the Ukrainian Soviet Socialist Republic identified the specific conditions of preschool and primary education as opposed to those parts of education in the RSFSR. Socio-economic conditions prevailing in the Ukraine in the first half of the 20s of the twentieth century led to frequent changes in education goals. However, their basis was social and class and ideological orientation of labor education of preschool and primary school age children. This study aims to disclosure features of organizational and practical achievements of Ukrainian teachers on the abovementioned issues in outlined chronological limits.

Keywords: continuity, labor education, pre-school and primary school age children, kindergarten, primary school, social education, the Unified Labor School, the Soviet education.

НАШІ АВТОРИ

1. **Антипін Євген Борисович** – аспірант, старший викладач кафедри педагогіки та психології Київського університету імені Бориса Грінченка
2. **Барсук Світлана Леонідівна** – старший викладач кафедри англійської мови в судноводінні Херсонської державної морської академії
3. **Бірецька Лілія Сергіївна** – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри іноземних мов з курсом латинської мови та основ медичної термінології Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова
4. **Бісмак Олена Василівна** – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології Київського університету імені Бориса Грінченка
5. **Бончук Наталія Володимирівна** – практичний психолог Державного професійно-технічного навчального закладу «Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва міста Києва», аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка
6. **Буряк Віктор Валерійович** – кандидат медичних наук, асистент кафедри внутрішніх хвороб № 2 Запорізького державного медичного університету
7. **Вайнтрауб Марк Абрамович** – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди
8. **Візір Вадим Анатолійович** – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри внутрішніх хвороб № 2 Запорізького державного медичного університету
9. **Вовченко Ольга Анатоліївна** – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії сурдопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук України
10. **Дика Наталія Михайлівна** – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри методики мов та літератури Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка
11. **Єрмаков Сергій Володимирович** – аспірант, асистент кафедри фізико-математичних та загальнотехнічних дисциплін Подільського державного аграрно-технічного університету
12. **Заїка Ігор Вітольдович** – кандидат медичних наук, асистент кафедри внутрішніх хвороб № 2 Запорізького державного медичного університету
13. **Іванюк Ганна Іванівна** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології Київського університету імені Бориса Грінченка
14. **Кравченко Володимир Миколайович** – доцент кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету
15. **Ларін Дмитро Ігорович** – аспірант кафедри загальної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
16. **Лебідь Ольга Валеріївна** – докторант кафедри педагогіки та психології Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля
17. **Лобода Анастасія Вікторівна** – студент Інституту фізики, математики, економіки та інноваційних технологій Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
18. **Мельник Наталія Іванівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка
19. **Мельник Олексій Сергійович** – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти та технологій за профілями Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
20. **Моїсєнко Каріна Олександрівна** – аспірант кафедри соціальної і прикладної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
21. **Ніколенко Людмила Миколаївна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та корекційної освіти Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
22. **Овчаренко Віталій Юрійович** – асистент Національного медичного університету імені О.О. Богомольця
23. **Огарь Юлія Віталіївна** – аспірант кафедри української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка
24. **Осадча Надія Василівна** – аспірант Київського національного лінгвістичного університету
25. **Палій Василій Павлович** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри романо-германської філології Рівненського державного гуманітарного університету
26. **Пелюстка Марина Іванівна** – здобувач Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
27. **Пліско Валерій Іванович** – доктор педагогічних наук, професор Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка
28. **Преснер Руслана Борисівна** – асистент кафедри іноземних мов Національного лісотехнічного університету України

29. **Ралко Альбіна Ігорівна** – аспірант кафедри психології Київського національного торговельно-економічного університету
30. **Рожков Юрій Григорович** – асистент кафедри романо-германських мов і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України
31. **Рудницька-Юрійчук Ірина Романівна** – асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
32. **Рябоконт Лоліта Володимирівна** – аспірант Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка
33. **Семенішена Руслана Володимирівна** – кандидат педагогічних наук, асистент кафедри фізико-математичних та загальнотехнічних дисциплін Подільського державного аграрно-технічного університету
34. **Сердюк Наталія Іванівна** – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Бердянського державного педагогічного університету
35. **Синишин Лілія Орестівна** – викладач кафедри декоративно-прикладного мистецтва та етнодизайну Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
36. **Сич Руслан Вадимович** – старший викладач кафедри особистої безпеки Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
37. **Сицук Людмила Сергіївна** – студент Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука
38. **Ставицький Олег Олексійович** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедрою біології Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука
39. **Сусловець Світлана Олександрівна** – викладач кафедри іноземних мов Національного медичного університету імені О.О. Богомольця
40. **Таран Ольга Борисівна** – викладач-методист, заступник директора з навчальної роботи Коледжу Київського національного університету технологій та дизайну
41. **Трофаїла Наталія Дмитрівна** – аспірант кафедри психолого-педагогічної, превентивної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
42. **Удич Валерія Сергіївна** – студентка Донбаського державного педагогічного університету
43. **Федан Олена Вікторівна** – молодший науковий співробітник лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України
44. **Фінчук Галина Віталіївна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри романо-германської філології Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука
45. **Хмелевська Любов Петрівна** – директор Коледжу Київського національного університету технологій та дизайну, кандидат економічних наук, професор кафедри менеджменту Київського національного університету технологій та дизайну
46. **Чеснова Марина Євгеніївна** – студент Київського університету імені Бориса Грінченка
47. **Шевченко Марина Юріївна** – кандидат філософських наук, доцент кафедри іноземних мов Донбаського державного педагогічного університету
48. **Шиліна Альона Геннадіївна** – асистент кафедри іноземних мов Української інженерно-педагогічної академії
49. **Шундель Тетяна Олександрівна** – викладач кафедри філософії, соціально-гуманітарних дисциплін, іноземних мов, української та латинської мови Донецького національного медичного університету імені Максима Горького
50. **Яновська Тамара Анатоліївна** – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

НОТАТКИ

Науковий журнал
«Молодий вчений»

№ 11 (38) листопад, 2016 р.

Щомісячне видання

Коректор: В. Бабич
Дизайн: Г. Кривогуз
Комп'ютерна верстка: Н. Ковальчук

Контактна інформація редакції журналу.
Поштова адреса: 73005 Україна, м. Херсон,
а/с 20, Редакція журналу «Молодий вчений»
тел.: +38 (0552) 399 530
info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 29.11.2016 р.
Формат 60x84/8.
Папір офсетний. Цифровий друк.
Ум.-друк. арк. 20,23. Тираж 100 прим.
Зам. 1116-47.

ТОВ «Видавничий дім «Гельветика»
73034, Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.